

PRESEK

List za mlade matematike, fizike, astronome in računalnikarje

ISSN 0351-6652

Letnik **20** (1992/1993)

Številka 1

Strani 60–62

Miha Mohor:

DVE PISEMCI – DVE UGANKI

Ključne besede: razvedrilo, naloge.

Elektronska verzija: <http://www.presek.si/20/1115-Mohor.pdf>

© 1992 Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije

© 2010 DMFA – založništvo

Vse pravice pridržane. Razmnoževanje ali reproduciranje celote ali posameznih delov brez poprejšnjega dovoljenja založnika ni dovoljeno.

RAZVEDORILLO

DVE PISEMCI – DVE UGANKI

Oxfordski profesor Charles Lutwidge Dodgson (1832 - 1898) je napisal vrsto del s področja matematike in logike. Kritiki njegovih del: Evklida in njegovih sodobnih tekmecev, Simbolne logike, Temeljnih razprav o determinantah, Primerljivih magnitud, Curiose matematice in drugih ga ne cenijo kot znanstvenika, saj mu zamerijo, da je proučil le malo drugih matematikov in logikov, ki so se pred njim ukvarjali z isto problematiko. Vso stvar je raje razvijal po svoje, češ da bi ga pri raziskovanju vse to bogato izročilo znanosti le speljevalo v zmote. Tako je mnogokrat, ne da bi se zavedal, iskal poti, ki so bile prehojene že davno pred njim.

Toda C.L. Dodgson je imel mnogo konjičkov in eden ga je napravil slavnega po vsem svetu: njegovi moderni pravlјici Alica v čudežni deželi in Alica v ogledalu, ki ju je sramežljivo podpisal s psevdonimom Lewis Carroll, sta mu priskrbeli nesmrtnost. Težnja po skrajni izvirnosti mišljenja ga je pri znanstvenem delu vodila v slepo ulico, pri pisanju leposlovja pa se je izkazala za kvaliteto. Pri branju obeh knjig o Alici nam je kmalu jasno, da umetnik Carroll ne bi dosegel takega uspeha, če v njem ne bi bilo logika Dodgsona. Protislovje med človekom, ki je napisal dve očarljivo fantastični zgodbi nesmisla, in med pustim profesorjem matematike je le navidezno. Samski profesor ni pretirano ljubil družbe odraslih, rad pa je bil z otroki svojih kolegov in znancev, najraje z deklicami. "Ta dan zaznamujem s kredo," je po šegi starih Rimljanov zapisal v dnevnik, kadar je hotel poudariti, da je preživel posebno srečen dan. In domala vsi s kredo zaznamovani dnevi so bili tisti, ko je spoznal kako novo malo prijateljico. V njihovi družbi se je sicer zadržani

Carrollov avtoportret iz pisma deklici Maggie.

Dodgson razživel: prikazoval jim je čarovniške trike, jih učil pregibati papir v čolničke in pokalice, jim zastavljal logične uganke in pripovedoval pravljice. Če pa je usoda ločila njihove poti, je izkoristil vsako priložnost, da jim je pisal duhovita pisma.

Iz kupa le-teh objavljamo pismi Helen in Jessie. V obeh sta uganki; prva je izvirna, drugo pa v knjigah ugank srečamo v drugačni verziji. Ali je dekletoma uspelo razrešiti oba vozla, ki jima ju je poslal stari prijatelj, ni znano. Pa ju poizkusite vi!

Christ Church,
Oxford,
15. marca 1873

Draga moja Helen,
ne vem, ali so Ti uganke všeč ali ne. Če so Ti, poizkusi tole. Če Ti niso, nič ne de. Neki gospod (reciva plemenitaš, da bo bolj zanimivo) je imel dnevno sobo z enim samim oknom - kvadratnim, 3 čevlje* visokim in 3 čevlje širokim. Imel pa je tudi slab vid in to okno je prepuščalo preveč svetlobe, zato (kaj ti v zgodbah ni všeč beseda 'zato'?) je poslal po stavbenika in mu naročil, naj okno tako preuredi, da bo prepuščalo le polovico dotedanje svetlobe. Toda ohraniti mu mora kvadratno obliko, višino 3 čevljev in širino 3 čevljev. Kako je to naredil? Vedi, da ni smel uporabiti ne zaves ne oknic ne barvastega stekla ne česarkoli podobnega.

Moram Ti povedati grozno zgodbo, kako sem ondan neki deklici zastavil uganko. Bilo je pri kosilu, ob poobedku. Še nikoli prej je nisem srečal, toda ker je sedela poleg mene, sem ji nepremišljeno predlagal, naj se loti uganke (upam trditi, da Ti je znana) o lisici, goski in vreči zrnja. Vzel sem nekaj keksov, da bi ponazoril lisico in ostale reči. Njena mati je sedela na drugi strani in je rekla: "Le glej, da se boš potrudila, ljubica, in jo prav rešila!" Posledice so bile grozne! Zavreščala je: "Ne znam je! Ne znam je! Oh, mama! Mama!" Vrgla se je v materino naročje in se spustila v krčevito ihtenje, ki je trajalo nekaj minut! To mi je bilo v poduk, kar se tiče preizkušanja otrok z ugankami. Prav zares upam, da kvadratno okno **nate** ne bo učinkovalo tako grozno!

Sem Tvoj vdani prijatelj

CL Dodgson

* čevlj – angleška in ameriška dolžinska mera (30,48 cm)

Christ Church,
Oxford,
22. januarja 1878

Draga moja Jessie!

Povej Sally, da je vse to zelo lepo, ko pravi, da zna razrešiti Dva tatova in pet jabolk; toda ali zna uganko o lisici in goski in vreči zrnja? O tistih, ki jih je možakar peljal s trga in jih je moral spraviti preko reke – in je bil čoln tako majcen, da je lahko v njem prepeljal le po eno; in nikakor ni mogel pustiti skupaj lisice in gosi, ker bi sicer lisica požrla gos; in če bi pustil skupaj gos in zrnje, bi gos pozobala zrnje. Tako je lahko brez nevarnosti pustil skupaj samo lisico in zrnje, saj nikoli ne vidiš, da bi lisica jedla zrnje, in skoraj nikoli ne vidiš, da bi zrnje jedlo lisico. Povprašaj jo, če zna rešiti to uganko...

Tvoj vdani prijatelj

A handwritten signature in cursive script, reading "Lewis Carroll". The signature is written in dark ink on a light background.

Miha Mohor